

Управління освіти Первомайської міської ради
Міський методичний кабінет

Комплексні завдання для вивчення
української мови в 6 класі
(на допомогу вчителів української мови і літератури)

Комплексні завдання для вивчення української мови в 6 класі. –
Первомайськ, 2020. – 43 с.

Відповідальні за випуск:

Остапенко Г.Ф., *начальник управління освіти Первомайської міської ради*

Рябикіна А.В., *завідувач міського методичного кабінету управління освіти Первомайської міської ради*

Укладачі:

Відмиш Л.І., *методист управління освіти,*

Аркушенко В.В., Батечко В.О., Герасимчук Н.Ю., Гозун Г.О.,

Гузенко М.А., Криворученко С.В., Овчаренко Н.О.,

Онищук С.І., Пазій Н.В., Петріщенко О.С., Писаренко Д.М.,

Ратушняк Т.М., Рігоц Н.В., Рідош О.О., Садовник Н.Ф., *члени міського практикуму, учителі української мови і літератури*

Комп'ютерна верстка, дизайн, друк: Беліч С.В.

Рекомендовано науково-методичною радою управління освіти Первомайської міської ради (протокол від 21.05.2020 № 3)

У методичному посібнику розміщено фрагменти уроків української мови для закріплення та дослідження мовного матеріалу на основі текстів, різних за стилем та типом мовлення. Їх представлено у формі комплексних завдань, зміст яких передбачає післятекстові запитання та мовленнєві, мовні, супровідні, перспективні підзавдання, які сприяють формуванню в учнів ключових та предметних компетентностей з української мови в 6 класі.

Посібник адресовано вчителям української мови і літератури закладу загальної середньої освіти для використання в освітньому процесі.

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	4
Практичний доробок словесників щодо формування ключових та предметних компетентностей на основі комплексних завдань до текстів	5
1.Фрагмент уроку з теми "Іменник як частина мови" (учитель НВК "ЗОШ I-II ст. № 15-колегіум" Садовник Н.Ф.)	5
2.Фрагмент уроку з теми "Відмінювання іменників" (учитель ЗОШ I-III ст. № 17 Писаренко Д.М.)	7
3.Фрагмент уроку з теми "Особливості творення іменників" (учитель ЗОШ I-III ст. № 3 Рідош О.О.)	9
4.Фрагмент уроку з теми "Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників" (учитель НВК "ЗОШ I-II ст. № 15-колегіум" Овчаренко Н.О.)	11
5.Фрагмент уроку з теми "Не з іменниками" (учитель НВК "ЗОШ I-II ст. № 15-колегіум" Рігоц Н.В.)	13
6.Фрагмент уроку з теми "Прикметник як частина мови" (учитель гімназії Гозун Г.О.)	15
7.Фрагмент уроку з теми "Написання прикметників із суфіксами -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-" (учитель ЗОШ I-III ст. № 16 Батечко В.О.)	18
8.Фрагмент уроку з теми "Ступені порівняння прикметників" (учитель ЗОШ I-III ст. № 9 Криворученко С.В.)	21
9.Фрагмент уроку з теми " Букви Н та НН у прикметниках" (учитель ЗОШ I-III ст. № 16 Аркушенко В.В.)	23
10.Фрагмент уроку з теми "Написання НЕ з прикметниками" (учитель ЗОШ I-III ст. № 16 Пазій Н.В.)	26
11.Фрагмент уроку з теми "Займенник як частина мови" (учитель НВК "ЗОШ I-II ст. №15-колегіум" Петріщенко О.С.)	28
12.Фрагмент уроку з теми "Особові займенники. Зворотний займенник себе" (учитель ЗОШ I-III ст. № 6 Онищук С.І.)	31
13.Фрагмент уроку з теми "Присвійні займенники" (учитель ЗОШ I-III ст. № 9 Ратушняк Т.М.)	34
14.Фрагмент уроку з теми "Розряди займенників за значенням" (учитель Герасимчук Н.Ю.)	36
15.Фрагмент уроку з теми "Числівник як частина мови" (учитель ЗОШ I-III ст. № 4 Гузенко М.А.)	40
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	42

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Узагальнені матеріали є логічним продовженням посібника "Комплексні завдання для вивчення української мови в 5 класі", який видано управлінням освіти Первомайської міської ради у 2019 році.

У 2020 році міський практикум "Комплексні завдання для вивчення української мови в 6 класі" продовжив свою роботу. Цьогоріч його члени, учителі української мови і літератури, працювали над розробкою фрагментів уроків української мови в 6-му класі.

Комплексні завдання, підготовлені педагогами, спрямовані на забезпечення всіх змістових і наскрізних ліній програми української мови й розвитку компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.

Членами практикуму дотримано відповідних вимог до системи комплексної роботи з текстом, яка сприяє забезпеченню комунікативного та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, взаємозв'язку репродуктивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності, семантики й мовного оформлення, виявлення авторського наміру, концептуального навантаження.

Методичний посібник призначено вчителям української мови і літератури закладів загальної середньої освіти для використання в практиці роботи.

Практичний доробок словесників
щодо формування ключових та предметних компетентностей
на основі комплексних завдань до текстів

1. Фрагмент уроку з теми "Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль" (учитель НВК "ЗОШ І-ІІ ст. № 15-колегіум" Садовник Н.Ф.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.136.

Село Кримка на Миколаївщині відоме як **батьківщина** легендарної підпільної організації "Партизанська іскра", що в роки Другої світової війни боролася з німецькими **окупантами**. У жовтні 1941 року **підпільники** дали клятву битися з ненависним ворогом до останнього подиху. Було затверджено склад штабу, до якого увійшли 7 підпільників.

Сьогодні імена Парфентія Гречаного, Дмитра Попика, Івана Герасименка та інших молодих **патріотів** стали символом справжньої любові до **Батьківщини**. Вони розуміли, що не обійдуться без втрат, але не припиняли боротьбу. Було створено три диверсійні групи, які підривали німецькі ешелони, розповсюджували листівки, визволяли військовополонених із німецьких концтаборів.

Сторінки історії "Партизанської іскри" – це сторінки безсмертя.

I. Мовленнєві підзавдання

1. Прочитайте текст.
2. Визначте його тему та головну думку.
3. Дайте йому заголовок.
4. До якого стилю належить текст? З'ясуйте тип мовлення.
5. Складіть план, знайдіть ключові слова.

II. Мовні підзавдання

1. Визначте іменники, які є назвами істот та неістот.

2. Випишіть власні назви, поясніть орфограми.
3. Запишіть друге речення, визначте синтаксичну роль іменників, з'ясуйте рід, число й відмінок кожного з них.
4. Поясніть пунктограму в останньому реченні.

III. Супровідні підзавдання

1. *Словникова робота.* З'ясуйте значення виділених слів, поясніть орфограми.
2. Запишіть звукозапис підкреслених слів, поясніть орфограми.
3. Розберіть за будовою слова: *військовополонені, концтабір, безсмертя, батьківщина, визволяли.* Поясніть орфограми.
4. Доберіть синоніми до слова *Батьківщина.*
5. Доберіть антоніми до слів *війна, останній, ворог, сьогодні, втрата.*

IV. Перспективні підзавдання

1. Напишіть вільне есе (7- 9 речень) про захист рідної землі в наш час.
2. Напишіть вільне есе за рядками поезії Наталії Карпенко:
Мій дім – моя міць, оберіг і родина,
Мені наймиліша моя сторона.
Мій дім – це мій край на ім'я Україна.
Вона в моїм серці назавше одна.

2. Фрагмент уроку з теми "Відмінювання іменників" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 17 Писаренко Д.М.)

ІВАН СІРКО

Талановитого й доброго козака Івана Сірка вісім разів обирали кошовим отаманом Чортомлицької Січі. Ніхто більше не заслужив такої шани й честі.

Протягом двадцяти років боровся Іван Сірко проти турецько-татарських завойовників, змушував ворогів тремтіти, а коли вони насмілювалися йти в Україну, козацький ватажок гнав їх геть аж у Крим. Знищуючи нападників у полі й на морі, він наганяв їм такого переполоху, що грабіжники мусили рятувати своє життя. Для ворогів він був страшнішим за нечисту силу. Для рідної землі Сірко був вірним оборонцем і захисником (За І. Шаповалом).

I. Робота над змістом тексту

1. Хто такі козаки?
2. Назвіть найвідоміше поселення козаків.
3. Що ви знаєте про Івана Сірка?
4. На сайті YouTube перегляньте відео за посиланням:
https://www.youtube.com/watch?v=_I3bK5ANlhk.
5. Чим займався та за що прославився Іван Сірко?
6. Чи хотіли би ви відвідати історичні місця, пов'язані з подвигами українського козацтва? Чому?

II. Мовленнєві підзавдання

1. *Словникова робота.* Поясніть значення слів "кошовий отаман", "переполох", "нечиста сила".
2. Визначте тему й основну думку тексту.
3. Складіть план.
4. Визначте стиль та тип мовлення тексту.
5. Доберіть свій варіант заголовка до тексту.

III. Мовні підзавдання

1. Назвіть відмінки й питання до них.

2. Випишіть із тексту 5 іменників. Визначте їх рід, число, відмінок.
3. Один з іменників поставте в початковій формі, провідмініайте за всіма відмінками, виділіть закінчення.
4. Випишіть із тексту речення з власними назвами. Визначте відмінки іменників.
5. Зверте свої міркування з інформацією, що подана в підручнику (§ 27, с. 91-93, автор О.П.Глазова).

IV. Супровідні підзавдання

1. Прочитайте текст. Поясніть уживання великої літери.
2. Прокоментуйте написання слова "турецько-татарський".

V. Перспективні підзавдання

1. Уявіть, що ви зустрілися з Іваном Сірком. Про що би ви його запитали?
2. Розкажіть про свою подорож до історичних місць, уживаючи іменники в різних відмінкових формах.

3.Фрагмент уроку з теми "Особливості творення іменників" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 3 Рідош О.О.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.136.
(параграф 24, вправа 302)

На галявині хлопці позлазили з коней, нарубали шаблями гілля. Незабаром запалало **вогнище**.

Хлопці й не почули, як до них підійшов старий чоловік. Він запросив **мандрівників** до своєї **хатчини**.

Над столом висів образ **Богородиці**. Лежанка, стіл, лава були зроблені з дощок.

Старий розказував, як ходив на ворога, як побував у неволі, як утік. **Подорожні** розпитували про шляхи на Запорозжя.

За А. Чайковським

I. Завдання до змісту тексту

1. Прочитайте текст (мовчки або вголос).
2. Про яке місто йде мова в тексті?
3. Що вам відомо про життя козаків на Запоріжжі?
4. Хто така Богородиця?
5. Доповніть розповідь описом української хати.

II. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте тему та основну думку тексту.
2. Визначте стиль і тип мовлення.
3. Про що розповідається в тексті?

III. Мовні завдання й підзавдання

1. Випишіть виділені слова, зробіть словотвірний розбір та визначте їх спосіб творення.
2. Який зі способів словотворення найчастіше використовується в українській мові?
3. Випишіть збірний іменник, виділіть суфікс. Як пишуться суфікси збірних іменників?

4. Випишіть дієслова, від яких можна утворити іменники. Виділіть в утворених іменниках суфікси, а в дієсловах – твірну основу.
5. Зробіть висновок, як пишуться суфікси іменників, утворених від дієслів.
6. Від іменників *хлопець, стіл, лава, хата* утворіть спільнокореневі слова, використовуючи суфікси **-ечок, -ечк, -ичок, -ичк-** із пестливо-здрібнілим відтінком значення, визначте суфікси.
7. Зробіть висновок, коли пишуться суфікси **-ечок, -ечк-**, а коли **-ичок, -ичк-**.
8. Наведіть власні приклади іменників із суфіксами **-ечок, -ечк, -ичок, -ичк-**.

IV. Супровідні підзавдання

1. Знайдіть речення з однорідними членами.
2. Підкресліть у ньому всі члени речення.
3. Поясніть уживання в реченнях розділових знаків.
4. Назвіть частини мови.
5. Зробіть звукозапис слів: *гілля, вогнище*.
6. Поставте наголос у словах *висів, старий, шаблями*.

V. Перспективне підзавдання

Знайдіть інформацію про козаків-характерників. Розкажіть про них друзям.

4.Фрагмент уроку з теми "Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників" (учитель НВК "ЗОШ І-ІІ ст. № 15-колегіум" Овчаренко Н.О.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.136.

Минулої весни мадам Анна Вікторівна Осипенко їздила на екскурсію країнами Європи. Дорогою з Фінляндії до Швеції вона дізналась про страшне **цунамі**, що було на **Капрі**.

Коли великий пароплав підходив до Стокгольма, Анна Вікторівна стояла на палубі. Навіть в **манто** та **кашне** було прохолодно. Її вразили урочисті, ніби зроблені з **пап'є-маше**, вежі "міста веселого Карлсона". На обід вона із задоволенням поїла філе **путасу** з пюре, випила трохи пепсі.

Ввечері під світлом **бра** вона читала та мріяла, як поїде наступного року до **Монако**.

I. Мовленнєві підзавдання

1. Прочитайте текст і придумайте до нього заголовок.
2. До якого стилю належить текст? З'ясуйте тип мовлення.

II. Мовні підзавдання

1. Пригадайте, які іменники належать до незмінюваних (с.128, 130)
2. Випишіть із тексту незмінювані іменники, визначте їх рід.
3. Провідмініяйте "**мадам Анна Вікторівна Осипенко**". Зробіть власні висновки.

III. Супровідні підзавдання

1. *Словникова робота.* З'ясуйте значення виділених слів, поясніть орфограми.
2. Запишіть фонетичною транскрипцією підкреслені слова.
3. Визначте способи творення слів: *пароплав, підходив, ввечері, прохолодно.*

4. Зробіть синтаксичний розбір шостого речення. Поясніть пунктограми.

IV. Перспективні підзавдання

1. Напишіть мінірозповідь про вашу подорож, використовуючи незмінювані іменники.
2. Складіть розповідь "У зоопарку" про тварин, назви яких не змінюються, та опишіть їх батьківщину.

5.Фрагмент уроку з теми "Не з іменниками" (учитель НВК "ЗОШ І-ІІ ст. № 15-колегіум" Рігоц Н.В.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.136.

Прочитайте текст і дайте відповідь на запитання:

- Чи змогли би люди жити без грошей?
- Гроші – це **необхідність** чи розкіш?

Дорослі заробляють гроші власною працею. Гроші потрібні їм для того, щоб купувати їжу, одяг, взуття, побутову техніку, автомобілі, квартири, сплачувати за комунальні послуги – газ, воду, опалення, електроенергію.

Дехто з дорослих вважає, що дітям гроші зовсім не потрібні. Це **неправда**. Діти люблять солодощі, хочуть купувати аксесуари до телефонів, сучасні іграшки та багато іншого. Однак вимагати гроші у батьків неприпустимо. Завжди треба враховувати потреби родини, зважати на рівень добробуту сім'ї. І **невміння** дітей розумно витратити гроші – **не привід** позбавляти їх різних задовольень. Уміння правильно розпоряджатися грошима прийде згодом.

Щоб у майбутньому добре заробляти, потрібно наполегливо вчитися, здобути спеціальність і стати висококваліфікованим фахівцем. **Неук** і **непосида** багато грошей не зароблять, тому що серйозну роботу їм ніхто не довірить. **Неуважність, незібраність, нехтування** загальноприйнятими правилами поведінки, **недовіра** до людей, неприязнь до них ведуть до всіляких **непорозумінь** і перешкоджають успішній професійній діяльності, а, отже, і зростанню добробуту людини.

Чи змогли б ми жити без грошей? Я думаю, що ні. А як вважаєте ви? (*З газети*).

I. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте тип мовлення тексту.
2. Яку тезу доводить автор?
3. Які аргументи наводить на її підтвердження?

4. Чи погоджуєтеся ви з автором? Підтвердіть відповідь прикладами з власного досвіду.
5. Чому неприпустимо вимагати гроші в батьків, родичів.
6. Відпрацюйте вимову слів *привід*, *позбавляти*, *розпоряджатися*, *неприпустимо*, *висококваліфікованим*, *нехтування*, *непорозуміння*, *перешкоджають*.

II. Мовні підзавдання

1. Випишіть із тексту слова з *не*, згрупувавши їх у три стовпчики:
 - а) слова, які без *не* не вживаються (негода);
 - б) слова, які можна замінити близькими за значеннями синонімами без *не* (нещастя – горе, біда);
 - в) слова з *не*, які заперечують щось (він не друг, а просто перехожий).
2. Якою значущою частиною є *не* в цих словах?
3. Сформулюйте правило із трьох пунктів про написання *не* з іменниками разом й окремо; проілюструйте його власними прикладами.

III. Супровідні підзавдання

1. Поясніть правопис слів *взуття*, *працею*, *здобути*, *серйозну*.
2. Зробіть звуковий запис слова *розкіш*.
3. Провідмінійте усно іменник *гроші*.

IV. Перспективні підзавдання

Підготуйте повідомлення про те, які права мають неповнолітні працівники, як здійснюється їхня оплата праці, з якого віку можна дітям працювати.

6.Фрагмент уроку з теми "Прикметник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль" (учитель гімназії Гозун Г.О.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.143.
(параграф 26, вправа 321)

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, жовтогарячі чорнобривці, сині волошки.

- Що це буде, мамо? — питає Дмитрик.
- Святкова сорочечка для тебе. Я вишиваю квіти, які ростуть на рідній землі. Ми українського роду й любимо землю й гарні квіти України.
- А хіба в наших сусідів не яскраві й гарні квіти цвітуть?
- Квіти й вишивки в нас і схожі, і різні.

За А.М'ястківським

I. Робота над змістом тексту

1. Опишіть усно картину, яка постала у вашій уяві.
2. Що ви знаєте про вишиванку?
3. Матуся вишиває барвінок, чорнобривці, волошки. Що символізують ці квіти?
4. Які ще квіти, крім зазначених, ви розпізнавали на вишитих сорочках?
5. Як ви зрозуміли відповідь матері про квіти й вишивки? Обґрунтуйте.
6. Чи є у вас сорочечка, вишита матусею? Який вона має вигляд?
7. Вишиванку вважають оберегом, національним символом. Чому?
8. Якою, на вашу думку, кожна мати хоче бачити свою дитину?

II. Мовленнєві під завдання

1. Визначте тему, основну думку тексту.
2. Укажіть на його стильову приналежність. Обґрунтуйте.
3. З'ясуйте тип мовлення.

4. Знайдіть епітети в тексті. Якою частиною мови вони виражені?

III. Мовні підзавдання

1. Знайдіть у тексті прикметники, що називають кольори.
2. Доберіть синоніми до слів "*жовтогарячий*", "*синій*".
3. Визначте прикметники, що вказують на інші ознаки.
4. Поставте до прикметників питання.
5. Опрацюйте теоретичний матеріал, визначте "відоме" й "нове".
6. Визначте рід, число, відмінок прикметників, поданих у тексті.
7. Поясніть, від чого залежить рід, число й відмінок прикметника.
8. Досліджуючи мовний матеріал, зробіть висновок, чи всі прикметники змінюються за родами. Обґрунтуйте, добираючи приклади з тексту.
9. Знайдіть прикметники, ужиті не в початковій формі.
10. Визначте синтаксичну роль прикметників у першому й останньому реченнях.
11. Укажіть на роль прикметників у мовленні.

IV. Супровідні підзавдання

1. Пригадайте відомості про види мовлення, особливості діалогічного мовлення.
2. Прочитайте діалог із тексту, прокоментуйте розділові знаки.
3. Поясніть, чому виділено комами слово "*мамо*".
4. Знайдіть речення, ускладнені однорідними членами. Обґрунтуйте розділові знаки.
5. Обґрунтуйте вивчені орфограми:
 - *сорочечка*;
 - *зелений, вишиваю*;
 - *любимо*;
 - *святкова*;
 - *українського (роду), України*.
6. Доберіть до слова "вишиванка" спільнокореневі слова, поставте наголос.
7. Визначте спосіб творення слів "*чорнобривці*", "*жовтогарячі*".

V. Перспективні підзавдання

1. Доберіть цікавинки про українську вишиванку.

2. Підготуйте презентацію на тему "Рослинний орнамент на українській вишиванці".
3. Напишіть вільне есе на тему "Вишиванка – сімейний оберіг".
4. Складіть розповідь "День вишиванки в моєму місті", використовуючи прикметники.

7.Фрагмент уроку з теми "Написання прикметників із суфіксами -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 16 Батечко В.О.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.167.
(параграф 31)

Омелюх

Цінь-цінь!..—лунає в гаю різноголосся птахів. Повно й зараз тут тих, хто любить поласувати червоною ягодою: дрозди, синиці зібралися з усієї околиці. Стук-перестук, свист-пересвист! Годуються не кваплячись, діловито, мовби наїдаються на цілу довгу зиму.

Ось пташка **строкатенька** — омелюх. Він сидить проти мене і дивиться спокійним поглядом своїх карих покірних очей. Тепер підняв коричневий з рожевим відблиском чубчик. Повів **малесеньким** дзьобом по пір'ї в крилах. А там у нього такий чудовий збіг кольорів. Спочатку червона смужечка горить, далі чорні пір'їнки обведені яскраво-жовтою смужкою, ще й **біленькі** плями на жовтуватو-оранжевому тлі.

Але що це? Із **самісінької** верхівки дерева пташка грудочкою упала в траву, лежить і не ворухиться. Підійшов – омелюх як неживий. Узяв у руки – тільки тепле, дихає. А очі заплющені. Як виявилось, цей малесенький птах дуже хитрий. Він прикидається непритомним доти, доки не зголодніє... Потім прийшов до тями, спурхнув на дерево і взявся за горобину. На території Євразії ареал цього птаха простягається від Фінляндії до Камчатки, а в Америці охоплює Аляску, північно-західні штати США, центральні й західні провінції Канади (За Ю. Старостенком).

I. Бесіда за змістом тексту.

1. Що вам відомо про тваринний світ України, зокрема про птахів?
2. Які види птахів вам відомі?
3. Чи хотіли би ви поїхати до лісу? Кого з друзів ви взяли б у свою мандрівку?

4. Яких правил безпеки потрібно дотримуватися, перебуваючи в лісовому просторі?
5. Користуючись Вікіпедією, знайдіть лексичне значення слова *омелюх* (невеликий лісовий птах ряду горобцеподібних з яскравим оперенням). Знайдіть усі можливі варіанти походження назви цього птаха.

II. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте тему й основну думку тексту.
2. Поділіть текст на абзаци.
3. Складіть план, запишіть його.
4. Укажіть на стильову приналежність тексту. Відповідь обґрунтуйте прикладами з тексту.
5. З'ясуйте, які типи мовлення поєднано в тексті. Який тип мовлення основний?

III. Мовні підзавдання

1. Чи є в тексті слова, які відповідають на питання який? яка? яке? які?
2. Якими частинами мови є подані слова? Яку синтаксичну роль виконують у реченні?
3. Випишіть виділені прикметники. Визначте в них суфікси.
4. Якого значення надають суфікси цим словам: збільшуваності, згрубілості чи, можливо, зменшуваності?
5. Звірте свої міркування з інформацією, що подана в підручнику (с. 167).

IV. Супровідні підзавдання

1. Прочитайте текст. Поясніть уживання великої літери в іменниках Євразія, Фінляндія, Камчатка, Америка, Аляска, США, Канада. Утворіть від поданих іменників прикметники із суфіксами *-зьк*, *-цьк*, *-ськ-*. Покажіть на карті подані географічні місця.
2. Прокоментуйте розділові знаки в першому реченні.

3. Чому слово *"пір'я"* пишемо з апострофом? Обґрунтуйте відповідь.
4. Поясніть написання слів *"яскраво-жовтою"*, *"жовтувато-оранжевому"*, *"північно-західні"*.

V. Перспективні підзавдання

1. Розкажіть, де ви вперше побачили омелюхів (або інших птахів), використовуючи прикметники із суфіксами -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-
2. Якби вам випало здійснити навколосвітню подорож, у яких країнах ви хотіли би побувати? Свою думку обґрунтуйте, використовуючи прикметники із суфіксами -ськ-, -цьк-, -зьк-.
3. Як ви вважаєте, можуть Людина й Природа існувати окремо? Чи потрібна гармонія між ними? Доведіть свої міркування, використовуючи прикметники із суфіксами -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-

8. Фрагмент уроку з теми "Ступені порівняння прикметників" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 9 Криворученко С.В.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.157.
(параграф 28, вправа 351)

Яке це щастя, коли ти летиш степом під малиновим прапором на пречудовому вороному коні! Під копитами хвилюється срібноросий степ... Над головою синіє високе небо... Ото щастя!

Легким дотиком руки і тихим словом передавав козак коневі свої думки. Кінь був гарним помічником на полюванні, надійним товаришем у бою. Козак вважав коня рідним братом, називав вірнесеньким другом, доглядав його, як маленьке дитя (За О. Виженком).

I. Робота над змістом тексту

1. Вправа "Словесне малювання". Опишіть усно картину, яку уявляєте під час прочитання тексту.
2. Поміркуйте, які історичні часи охоплено в тексті.
3. Яким є ставлення козака до коня? Чи сприймають сьогодні українці коня як свого надійного друга? Які поради потрібно дати сучасникам у ставленні до тварин?
4. Які почуття прагне прищепити автор тексту читачам?
5. Які народні пісні про козацьке життя ви знаєте?

II. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте стильову приналежність тексту.
2. Укажіть типи мовлення, представлені в тексті.
3. Сформулюйте тему й основну думку тексту.
4. Відшукайте постійні епітети в тексті, обґрунтуйте свою думку.
5. Поміркуйте, чи виправдано автор використав окличні речення, замовчування.

III. Мовні підзавдання

1. Випишіть із тексту словосполучення з якісними прикметниками.
2. Підкресліть прикметники, у яких ознака виражена більшою чи меншою мірою. З'ясуйте, який словотвірний засіб сприяє вираженню цієї ознаки.
3. Ознайомтеся з теоретичним матеріалом на с. 154 та утворіть усі можливі форми ступенів порівняння від прикметників *легкий, надійний, високий, тихий, рідний, гарний*.
4. Простежте, які чергування відбуваються в прикметниках при творенні ступенів порівняння.
5. Дослідіть походження прикметників *вороний, малиновий*. Поміркуйте, чи можемо від них утворити ступінь порівняння. Скористайтеся правилами на с. 157. Доберіть власний приклад такого прикметника.

IV. Супровідні підзавдання

1. Поясніть правопис слів "срібноросий", "вірнесенький", "пречудовий", "маленьке".
2. Прокоментуйте вибір закінчення в підкреслених іменниках.
3. Поясніть, чому в реченні, виділеному жирним курсивом, між означеннями *пречудовому вороному коні* немає розділових знаків.
4. Знайдіть речення з однорідними членами, поясніть уживання розділових знаків.

V. Перспективні підзавдання

1. Опишіть свої враження від прогулянки на коневі (якщо така була). У своїй розповіді використайте різні форми ступенів порівняння прикметників.
2. Поміркуйте, хто сьогодні є гарним помічником і надійним товаришем людини, напишіть про це мінітвір (*за новим правописом*).

9. Фрагмент уроку з теми " Букви Н та НН у прикметниках" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 16 Аркушенко В.В.)

Перші книжки були рукописними, і їх могли придбати тільки дуже багаті люди, їх писали на спеціально оброблених шкурах тварин, які називали пергаментом. Над однією книжкою чернець (а саме ченці в Київській Русі були переписувачами книг) працював понад п'ять років. Кожен рукопис був справжнім витвором мистецтва, а художнє оформлення відзначалося вишуканим смаком.

Літери писали чорним чорнилом, а першу вимальовували червоним кольором, особливо прикрашаючи. У дуже дорогих виданнях частину тексту писали золотом, як, наприклад, в Остромировому Євангелії.

Більшість переписувачів перших книжок у Київській Русі залишилися невідомими. До наших часів дійшло лише ім'я ченця Києво-Печерського монастиря Нестора Літописця, якого вважають автором "Повісті временних літ" (XII століття).

Рукописну книжку "вдягали" в оправу, щоб захистити від пошкоджень і надати ошатного вигляду. Найчастіше це були дощечки, які покривали шкірою, оздоблювали коштовними тканинами й металевими прикрасами. Після такої тривалої роботи рукописна книжка коштувала дуже дорого й була схожа на дорогоцінну річ або ювелірний виріб.

З того часу минуло багато століть. Згодом був винайдений друкарський верстат, який зробив книжку доступною для всіх. Нині ти можеш передплатити літературні, мистецькі або наукові журнали, придбати книжки з усіх галузей знань у книгарні, прочитати їх у бібліотеці, відшукати в електронному вигляді в Інтернеті.

Ти розгортаєш художній твір — і відбувається диво. Між тобою й автором починає встановлюватися невидимий зв'язок. Про таємничі взаємини завдяки книжці між автором і читачем розповіла у своєму інтерв'ю сучасна українська письменниця Леся Воронина: "Знаєте, чому я вважаю, що читання книжки ніколи не зникне з нашого життя? Тому що читання — це співтворчість письменника й читача. Адже кожен має власну картину того, що відбувається у книжці: по-своєму уявляє героїв, по-своєму сприймає сюжет, навіть колір неба й захід

сонця, описаний у книзі, в уяві кожного неповторний" (Л.Т.Коваленко "Українська література. 6 кл.").

I. Читання тексту вголос. Робота над його змістом.

1. Як створювалися перші книжки Київської Русі?
2. Чому книги могли придбати тільки дуже багаті люди?
3. Що вам відомо про Нестора Літописця? Який його внесок у розвиток культури Київської Русі?
4. Який винахід зробив книжку доступною для всіх?
5. Продовжіть речення: "Читання ніколи не зникне з нашого життя..."

II. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте та обґрунтуйте стиль і тип мовлення.
2. Визначте основну думку тексту.
3. Поясніть значення слів чернець, Євангеліє, верстат.
4. Складіть план тексту.

III. Мовні підзавдання

1. Випишіть із четвертого абзацу прикметники разом з іменниками, від яких вони залежать. Визначте рід, число, відмінок прикметників.
2. Від прикметника **дорогий** утворіть ступені порівняння.
3. Розберіть за будовою прикметники **рукописними, дорогоцінну, електронному**. Користуючись інформацією підручника (параграф 33, с. 174), обґрунтуйте написання цих слів, передайте їх звукописом.

IV. Супровідні підзавдання

1. Поясніть уживання великої літери у власних назвах.
2. Поясніть, чому слово "одягали" в тексті береться в лапки.
3. Поясніть, чому слово "наприклад" виділено комами.

V. Перспективні підзавдання

1. Розкажіть про роль книжки в житті людини, використовуючи слова *незліченний, незбагненний, нетлінний*. Поясніть правопис цих слів.
2. Об'єднайтесь у групи для підготовки проєкту "Українська книга від Київської Русі до сьогодення".

10.Фрагмент уроку з теми "Написання НЕ з прикметниками (міжпредметна інтеграція: українська мова – українська література – біологія – екологія) (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 16 Пазій Н.В.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.172.
(параграф 32)

Оповідання про Далеку північ

Олені спускались у невелику долинку. І враз, несподівано, на них кинулася вовча зграя. Шаленим бігом мчали вовки до оленів. Горіли вовчі очі ненажерливою люттю, і страшно клацали зуби. Щосили кинулися тікати олені. Та вовки були не далеко, а близько. Незграбні телята не встигали за старими. Самиці припиняли біг, щоб їх боронити. Найпрудкіший і найклятіший вовк погнався за красивим струнким оленем. Це був ненажерний вовк-водій. Він водив усю вовчу зграю. Ні один олень ніколи не втікав од цього вовка. Але на цей раз його спіткала невдача. Молодий неослабний олень мчав, наче вітер... (За М. Трублаїні).

I. Робота над змістом тексту.

1. Що вам відомо про тваринний світ, зокрема оленів та вовків?
2. Що ви можете сказати про оленів? Які їх види вам відомі?
3. Що цікавого ви можете розказати про вовків?
4. Чи були ви в лісі? Які ваші враження?
5. Яких правил поведінки потрібно дотримуватися в лісі? Чому?
6. Чи можемо вважати вовків поганими, якщо вони полюють на інших тварин?
7. Як ви розумієте зміст понять "добро" і "зло"?

II. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте тему й основну думку тексту.
2. Поділіть текст на абзаци.
3. Складіть план, запишіть його.
4. Укажіть на стильову приналежність тексту, підтверджуючи прикладами з тексту.

5. З'ясуйте, які типи мовлення поєднано в тексті. Який тип мовлення основний?

III. Мовні підзавдання

1. Слів якої частини мови з *не* найбільше? Чому?
2. Підкресліть слова, що вживаються з часткою і префіксом *не*.
3. Визначте, до яких частин мови вони належать.
4. Що ви пам'ятаєте про правопис частки *не* з різними частинами мови?
5. Пригадайте, яка частина мови називається прикметником?
6. Користуючись підручником (п. 32, с. 172), поясніть правопис прикметників з *не*.

IV. Супровідні підзавдання

1. Знайдіть та випишіть прикметники, які мають ступені порівняння. Визначте ступені порівняння прикметників.
2. Поясніть правопис прикметника "шаленим", визначте суфікс.
3. Зробіть синтаксичний розбір третього речення. Поясніть вживання в ньому розділових знаків.
4. Випишіть слова з вивченими орфограмами.

IV. Перспективні підзавдання

1. Напишіть текст-опис оленя (І варіант) і вовка (ІІ варіант), використовуючи прикметники з *не* та прикметники різних ступенів порівняння.
2. Яку людину можна назвати сильною та сміливою? Відповідь обґрунтуйте.

11.Фрагмент уроку з теми "Займенник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль" (учитель НВК "ЗОШ I-II ст. №15-колегіум" Петріщенко О.С.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.172.

У глибині острова палало багаття. На рогачках булькотів здоровенний казан. Навколо нього сиділо чоловік із десять. Вони запитливо вступилися в прибульців.

За деревами почулося голосне кінське іржання. Вітрик стріпнув гривово і подався в той бік.

– Ану, хлопці, вгадайте, кого я вам привіз? - запитав Василь і, не чекаючи відповіді, сповістив: - Самого Швайку злапав, от кого!

Ті, що сиділи довкола вогнища, хутко звелися на ноги і з шанобливим подивом оточили Швайку.

Проте ще більше були вражені Санько з Грициком. Як? Ось уже майже цілий день вони пліч-о-пліч з цією людиною ховалися від татар, діставалися до плавнів - і досі не знали, з ким зустрілися? Який сором!

Проте, схоже, соромно було не лише хлопцям. Біля вогнища похнюпився дядько з вогненною чуприною. Він лише зиркнув у бік Швайки і знову схилив голову.

– Що ж це ти, Мацику? - звернувся до нього Швайка. – Ніби ж маєш кебету в голові, а схопили тебе, мов малу дитину. Чи може, до гурту не хотілося?

Вогненночубий Мацик важко зітхнув.

– Та я все чекав, що от-от мають підійти мої, - озвався він по паузі. - І вже з ними мав приєднатися до вашого гурту. А воно, бач, як вийшло...

I. Післятекстові запитання

1. З якого літературного твору цей уривок? Хто автор?
2. Чи хотілося би вам бути схожими на головних героїв, наслідувати їхні вчинки? Обґрунтуйте свою відповідь.
3. Чи збагатився ваш досвід після прочитання твору? У чому

його цінність для сучасного читача?

II. Мовленнєві підзавдання

1. Чи можна стверджувати, що цей уривок є текстом. Назвіть основні ознаки тексту.
2. Визначте тему й головну думку тексту. Доберіть до нього заголовок.
3. Чому, на вашу думку, Санько з Грицьком були дуже вражені?
4. Опишіть місцевість, де відбуваються події. Які слова для її опису використовує Володимир Рутківський?

Лексична пильність

Плавні – заболочені чи підтоплені ділянки річок неподалік від гирла, укриті важкопрохідними заростями вологолюбної рослинності.

Багаття – купа дров, хмизу, ломаччя, що горить поза межами населеного пункту.

Чуприна – волосся на голові людини (переважно в чоловіка); чуб, шевелюра.

Пліч-о-пліч – впритул, поруч.

Зиркати – швидко переводити очі, погляд, намагаючись побачити, роздивитися кого-небудь чи що-небудь.

Мати кебету в голові – бути розумним, здібним, кмітливим.

III. Мовні підзавдання

1. Випишіть займенники. Поставте до них запитання.
2. Визначте, на що вказують виписані слова, з якими частинами мови вони співвідносні.
3. Запишіть третє й четверте речення тексту. Установіть морфологічні ознаки та синтаксичну роль ужитих займенників.
4. Поміркуйте, яку функцію виконують займенники в цьому тексті.

IV. Супровідні підзавдання

1. Знайдіть і выпишіть слова з орфограмами "Велика літера у власних назвах", "Подвоєння приголосних".
2. Запишіть речення, у яких ужито звертання. Поясніть усі

пунктограми.

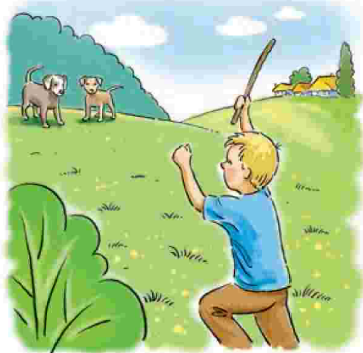
3. Зробіть синтаксичний розбір речення (*Вітрик стріпнув гривною і подався у той бік*)

V. Перспективні підзавдання

1. Доберіть із фольклорної скарбниці легенди, перекази, прислів'я про козаків. Підготуйте стислий переказ змісту з використанням займенників.
2. Поміркуйте над питанням: чи має ЗАЙМЕННИК підстави пишатися своєю роллю в мові?

12.Фрагмент уроку з теми "Особові займенники. Зворотний займенник себе." (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 6 Онищук С.І.)

Українська мова. 6 кл. : підруч. для закл. заг. серед. освіти / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. — Київ : Генеза, 2014. — 256 с.
(параграф 60)

I. Прочитайте текст. Поміркуйте, з якою метою автор використовує окличні речення. Кого насправді злякався Мишко?

— Ну от, — продовжував Мишко, пасу я, пасу і в книжку заглядаю... От уже й смеркати стало, час додому. Коли ж це щось як вискочить з лісу — одне, за ним друге ... Вовки! Аж два вовки! А навколо ж нікого... Ну, думаю, пропав!.. У мене була тільки велика ломака. Як гукну я на вовків! Як свисну! Та з ломакою — просто на них! Егеж біжу їм навперейми, а вони зупинилися, підібгали хвости і скалять на мене зуби. Ух і страшно ж було...

— А ти ж знаєш, як тих вовків звати?

— Як же, вовки — та й годі!

— А я знаю, — поважно сказав Павлик. — Одного — Рябко, а другого — Полкан!

II. Знайдіть і випишіть особові займенники, визначте їх особу, рід, число й відмінок.

Змістовий блок

- Прочитайте текст. Доберіть до нього заголовок. Поміркуйте над тим, що відображає дібраний вами заголовок: тему чи основну думку тексту?
- До якого типу мовлення належить цей текст. Обґрунтуйте.
- Як ви вважаєте, кого міг пасти хлопчик у полі? Назвіть відомих вам свійських тварин, про яких могла б іти мова в тексті?
- Поміркуйте, з якою метою автор використовує окличні речення. Кого насправді злякався Мишко?
- Чому, на вашу думку, хлопчик переплутав собак із вовками? Чим подібні ці тварини?
- Чи водяться вовки у вашій місцевості? Покажіть на карті свій населений пункт.
- Чи доводилося вам зустрічатися з вовком (у зоопарку, у дикій природі)? Обміняйтеся своїми враженнями з однокласниками.
- Пригадайте прочитану в 5 класі повість Миколи Вінграновського про дружбу хлопчика й вовка. Як називається цей твір?

Мовленнєвий блок

- Поясніть лексичне значення слів "ломака", "навперейми", "підібгати".
- Мишко, незважаючи на страх перед хижаками, боронив худобу. Хлопчик сміливий ... (продовжіть синонімічний ряд).
- Зверніть увагу на форму тексту. Пригадайте, що таке діалог і які є особливості оформлення його на письмі? Хто є співрозмовником Мишка?
- Перекажіть текст від третьої особи.

Мовний блок

- Знайдіть і выпишіть особові займенники, визначте їх особу, число й відмінок.
- Яких особових займенників немає в тексті? Назвіть їх.
- Провідмініайте займенники *я, ти, він, вони*, скориставшись навчальним матеріалом підручника.

- Складіть і запишіть два речення із займенником *він* у формі родового та орудного відмінків.
- Поміркуйте, кого ви бачите в дзеркалі? Поставте займенник себе в називному відмінку. То що ж необхідно знати про займенник *себе*.
- Запишіть 3-4 фразеологізми зі зворотним займенником, визначте його відмінок.

Супровідні підзавдання

- Зверніть увагу на слова, написані з великої літери. Поясніть їх правопис. Знайдіть і підкресліть у тексті власні назви. Обґрунтуйте їх написання. Пригадайте найпоширеніші випадки правопису великої букви.
- Які розділові знаки ставимо при діалозі. Попрацюйте в парах і складіть діалог (4-6 реплік) про вашу уявну зустріч із вовком і запишіть.

Перспективні підзавдання

- Вовків зображено в багатьох творах мистецтва. Скористайтесь Інтернетом та складіть список мистецьких творів, у яких змальовано цих хижаків (твори української та зарубіжної літератури, мультфільми та кінострічки, картини, скульптури тощо). Поділіться інформацією з однокласниками.
- У народній творчості вовк – символ гордості й волелюбності. У давнину вірили, що козаки-характерники вміють перекидатися на вовків. Доберіть ще цікаві факти про цих тварин й обміняйтеся ними з друзями.
- У світі є багато пам'ятників свійським тваринам (собаці, півню, коту тощо). А чи є пам'ятники вовку? Підготуйте повідомлення.
- Намалюйте власну ілюстрацію до опрацьованого на уроці тексту.
- Прочитайте гумореску Степана Руданського "Вовки" й напишіть есе "У страху очі великі".

13. Фрагмент уроку з теми "Присвійні займенники" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 9 Ратушняк Т.М.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./ О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014.– С.220.
(параграф 44)

І. Прочитайте вірш. Який настрій навіюють його рядки?

Думи мої, думи мої...

Думи мої, думи мої, Лихо мені з вами! Нащо стали на папері Сумними рядами?	В Україну ідіть, діти! В нашу Україну, Попідтинню, сиротами, А я – тут загину.
---	---

Чом вас вітер не розвіяв В степу, як пилину? Чом вас лихо не приспало, Як свою дитину?	Там знайдете шире серце І слово ласкаве, Там знайдете щиру правду, А ще, може, й славу...
---	--

Думи мої, думи мої, Квіти мої, діти! Виростав вас, доглядав вас, – Де ж мені вас діти?	Привітай же, моя ненько, Моя Україно, Моїх діток нерозумних, Як свою дитину.
---	---

Т. Шевченко

ІІ. Запитання та підзавдання пізнавального, виховного, проблемного характеру (робота з текстом)

1. Що вам відомо про перебування поета в Петербурзі?
2. Як ви вважаєте, чому ліричний герой називає свої думи "дітьми"?
3. Чи доводилося вам залишати батьківську домівку на тривалий час? Які почуття ви переживали в такий момент?

II. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте тему й основну думку тексту.
2. Знайдіть ключові слова тексту.
3. Укажіть стильову приналежність тексту. Обґрунтуйте свою думку.
4. Схарактеризуйте форму мовлення.

III. Мовні підзавдання

1. Визначте займенники, які означають належність предмета певній особі.
2. Зробіть висновок про роль присвійних займенників у мовленні.
3. Визначте рід, число та відмінок присвійних займенників.
4. Провідмінійте словосполучення **"наша Україна", "мої думи", "своя дитина"**. Поставте наголос у займенниках, зробіть висновок про наголошення присвійних займенників.
5. Звірте свої міркування з інформацією, що подана в підручнику (с. 220-221).

IV. Супровідні підзавдання

1. Поясніть правопис слів *розвіяв, попідтинню, Україна, ненько, нерозумних*. Наведіть 2-3 власні приклади на подані правила.
2. З'ясуйте лексичне значення слова *"попідтинню"*, доберіть до нього синоніми.
3. Перепишіть останнє речення, зробіть його синтаксичний розбір. Яку роль виконують присвійні займенники у звертаннях?

V. Перспективні підзавдання

1. Доберіть з інтернет-джерел інформацію та підготуйте усне повідомлення про історію написання вірша "Думи мої, думи мої...".
2. Складіть листівки в паперовому або електронному форматі із запрошенням на урочисту подію (Шевченківські дні), використовуючи займенники, що належать до різних розрядів.
3. Напишіть вільне есе "Україна моєї мрії".

14.Фрагмент уроку з теми "Розряди займенників за значенням" (учитель Герасимчук Н.Ю.)

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.220.

I. Прочитайте мовчки текст. Пригадайте, із якого твору цей уривок.

А **ми** з батьками, лишивши "Запорожця" під старою грушею, піднялися на **наш** дев'ятий поверх. Тато подзвонив у двері, і за мить на порозі з'явилася бабуса Соля. З кухні долинали пахощі свіжоспечених пиріжків, і бабуса сказала **те, що** я найменше чекав почути від **неї** зараз:

— Здорові були, діточки. **Ви**, певно, зголодніли з далекої дороги? Ану, швидше мийте руки й сідайте до столу!

Я здивовано глянув на батьків, та **вони** тільки усміхнулися й пішли виконувати бабусин наказ. А **я** кинувся за бабусею й запитав про **те, що** мене мучило **всі** останні дні:

- Бабусю, а **що то** за дивовижний засіб від переляку? І **чому** синьоморд казав, що **на мене** не подіяв вірус страху?
- Та **все** дуже просто, — озвалася бабуся. — **Я** винайшла універсальні ліки від переляку — **вони** блокують вірус страху. **Це** спеціальний сорт квітів, пилок **яких** знищує отруту, **яку** принесли з собою синьоморди. А крім **того, цей** пилок робить синьомордів безпорадними. **Ти** ж знаєш, **все** у світі пов'язано між **собою**. Синьоморд, **що** втратив свою лють і жорстокість, перетворюється на звичайну банькату ропуху. Тільки чужопланетну...

Бабуся Соля лагідно поглянула мені в очі й додала:

- Це був дев'ятий і, як бачиш, найуспішніший засіб від переляку. А клала я **ті** ліки... в пиріжки. **Ти** ж, Климчику, **їх** любиш найдужче. Тепер зрозумів? А зараз ходи **за мною**, допоможеш накрити на стіл.

Я нахилив голову, щоб бабуся не помітила, як **я** почервонів, зайшов слідом за **нею** на кухню й завмер від подиву. На підвіконні, біля горщиків з бабусиними калачиками, сиділи дві блакитні ротаті ропухи й лупали червоними банькатими очима. Щоправда, за розміром **вони** були разів у двадцять менші від синьомордів. Бабуся засміялася, дивлячись **на мене**, й весело пояснила:

- Розумієш, довелося трохи попрацювати над **тими** бузувірами, щоб **вони** мене звільнили зі **свого** підземелля. Вдалася я до **нашого** родинного характерництва та й зменшила **їх**. Подумала, а **чого** ж **їх** не використати на хазяйстві? Оно **скільки** мух розвелось. Хай собі ловлять. Та й кумкатимуть вечорами. Нагадуватимуть про **нашу** пригоду (За Лесею Ворониною).

II. Мовленнєві підзавдання

1. Пригадайте твір, фрагмент якого ви прочитали. Про що в ньому йде мова?
2. Який рецепт від переляку пропонує авторка сучасним школярам?
3. Що вам відомо про характерників? Якою силою наділяли їх наші предки?

4. Які стосунки панували в родині Кліма?
5. Що для вас означають поняття "родина", "бабуся", "дідусь"? Як називала Кліма бабуся?
6. Чому бабуся й дідусь відіграють важливу роль у житті дитини?
7. Які у вас стосунки з бабусяю та дідусем? Як ви звертаєтесь до них?
8. Доберіть заголовок до цього тексту. Що він виражає? (тему, основну думку чи ім'я головного героя).
9. З'ясуйте тип мовлення та стиль цього тексту.
10. Якою бабусяю/яким дідусем будете ви? Чому?

III. Мовні підзавдання

1. Зверніть увагу на виділені слова в тексті. Визначте їх приналежність до певної частини мови.
2. Пригадайте, що вам відомо про особові займенники. Випишіть із тексту особові займенники.
3. Визначте, у якому відмінку вжито займенник **собою**. Спробуйте поставити його у форму називного відмінка. Як називається розряд цього займенника, яку має особливість його вживання?
4. Коли займенники **що, чого, скільки** є питальними, а коли відносними? (за матеріалами підручника)
5. Поставте запитання до займенників **наш, свого**. Що вони означають? Як називається група прикметників, що мала таке ж значення? Звірте свої висновки з відомостями, поданими в таблиці.
6. Яке значення мають слова **цей, це, той, та**? Визначте за таблицею розряд цих займенників.
7. Розгляньте вживання займенника **все**. Поставте запитання та з'ясуйте його приналежність до певного розряду. Умотивуйте свої пояснення.
8. Звірте свої висновки з відомостями, розміщеними в таблиці підручника. Яких розрядів займенників у тексті немає? Чому? Поясніть написання заперечних займенників. З яким розрядом вони "родичі"?

9. Створіть будиночок для займенників. Подаруйте кожному розряду свою кімнату. Чи будуть їх оселі схожими? Які займенники будуть сусідити?
10. Створіть діалог зі своїм сусідом по парті на основі теоретичного матеріалу про розряди займенників.

IV. Супровідні підзавдання

1. Поясніть правопис слів *безпорадними, свіжовипечених, чужопланетну, синьоморди*.
2. З'ясуйте значення висловів "лупали червоними банькатими очима, кумкатимуть вечорами, завмер від подиву". Як називаємо такі вислови в мові?
3. Виконайте синтаксичний розбір речення: ***Щоправда, за розміром вони були разів у двадцять менші від синьомордів.*** Яким членом речення виступає слово ***щоправда***? Чому?
4. Випишіть звертання. Позначте суфікси зменшено-пестливого значення. Про що свідчить їх наявність у тексті?

V. Перспективні підзавдання

1. Чи властиве вам почуття страху?
2. Як ви вважаєте, чи треба соромитися свого страху?
3. Складіть порадищок однокласникам "Як побороти свій страх". Використайте при потребі вислів Вергілія "Сміливим доля допомагає".

15.Фрагмент уроку з теми "Числівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль" (учитель ЗОШ І-ІІІ ст. № 4 Гузенко М.А.)

Військо Запорозької Січі складалося з тридцяти восьми куренів. На початку визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького військо нараховувало **вісім тисяч** козаків.

Січове військо часом сплутують із реєстровим козацьким військом, яке польський король створив із найманців. Ця армія мала **шість** полків по **одній тисячі** козаків у кожному.

На початку війни проти польської шляхти один із полків реєстрового козацтва перейшов на бік Хмельницького. Інші **п'ять** полків приєдналися до січовиків пізніше.

Визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького розпочалася 1648 року.

- Про яку видатну особу йде мова в тексті?

I. Мовленнєві підзавдання

1. Визначте тему й основну думку тексту.
2. Знайдіть ключові слова.
3. До якого стилю мовлення належить текст?
4. Визначте тип мовлення.
5. Яку роль у тексті відіграють числівники?

II. Мовні підзавдання

1. Що передають цифри на письмі? Чи можна записати числа словами?
2. Якими частинами мови є такі слова? Наведіть приклад із тексту.
3. Прочитайте текст без числівників. Зробіть висновок про важливість числівників у тексті.
4. Охарактеризуйте виділені слова за такими критеріями: а) на що вказує (на кількість чи порядок при лічбі); б) на яке питання відповідає.

5. Надпишіть над числівниками питання, на які вони відповідають.
6. Визначте, якими членами речення є виділені слова.

III. Супровідні підзавдання

1. Знайдіть у тексті слова на вивчені орфограми, обґрунтуйте їх.
2. Поясніть уживання розділового знаку в першому реченні другого абзацу, підкресліть граматичну основу.

IV. Перспективні підзавдання

1. Випишіть словосполучення з числівниками, визначте в них головне й залежне слово.
2. За виписаними словосполученнями перекажіть прочитане.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. І голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 1440 с.

Глазова О.П. Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./О.П. Глазова. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2014. – С.220.

Заболотний О.В., Заболотний В. В. Українська мова. 6 клас : підручник для закладів загальної середньої освіти / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. — Київ: Генеза, 2018. – 240 с.

Семеног О.М. Текстоцентричний підхід до навчання української мови майбутніх молодших спеціалістів з журналістики / Наталія Пономаренко, Олена Семеног // Матеріали III Міжнародної практичної конференції "Актуальні проблеми сучасної науки" (31.07.2017, Ajman, UAE). – 2017. – №8(24). – С. 72–77.

УКРАЇНСЬКА МОВА. 5-9 класи // Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804).

Інтернет-джерела

http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/2821/1/ялта_2013.pdf
http://lib.iitta.gov.ua/712143/1/Посібник_Навчання%20укр_мови_5%20клас.pdf
<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9713/1/14%20%286%29.PDF>

